

РЕЦЕНЗИЯ

По процедура за придобиване на образователна и научна степен „Доктор”

Професионално направление: 8.2. Изобразително изкуство

Докторска програма „Дизайн“

Департамент „Дизайн“, НБУ

**Тема: „ПРИРОДНИ ФОРМИ И ДИЗАЙН. СИСТЕМЕН ПОДХОД ПРИ
ИЗГРАЖДАНЕ НА ЖИЗНЕНАТА СРЕДА “**

Докторант: доц. Емилия Кирилова Панайотова

От доц. Елена Тодорова, НБУ

Темата на дисертационния труд „Природни форми и дизайн. Системен подход при изграждане на жизнената среда.“ разработена от докторантката Е. Панайотова, е фундаментална за разбирането и развитието на изкуството дизайн. Разгледан е детайлно проблемът за отношението човек-природа е и анализиран екзистенциалният аспект на тази взаимовръзка, като се проследява генезисът на тези отношения като цяло, а също така генезисът на отношенията между формирането на жизнената среда и природата.

Проследявайки развитието през вековете на тези възгледи могат да бъдат очертани следните граници: от страхопочитанието на древния човек към природата, през желанието за надмощие над нея, доминирало в епохата на „същинския индустриализъм” в средата на XX век., до уважението и страхопочитанието пред съвършенството на природата. Направен е анализ на възникналите през миналия век две теории, които се отнасят до въпросите на икономиката и социалната организация на обществото. Това са теорията за устойчивото развитие и синергичната теория. Двете теории разглеждат като водещо начало на човешкото развитие не само опознаването на природата, но и активното ѝ опазване и възстановяването на тези нейни системи, които са били нарушени. В заключение на тази част от

дисертационния труд са анализирани някои от насоките в дизайна включващи като основен елемент природното начало.

Във втората част от изследването, Е. Панайотова обръща сериозно внимание на ролята на жизнената среда и предметното обкръжение спрямо индивида, както и обратната връзка. Разгледани са основните подходи при трансформацията на природните форми във визуалните изкуства и в дизайна. Най-очевидният механизъм, чрез който се реализира това влияние е модата. Чрез анализирани промените в модните стилове и отразените в тях социални, икономически, религиозни и естетически нагласи на обществото, са обяснени изискванията на отделния индивид към обкръжаващата среда. Тук докторантката достига до извода, че проектирането или дизайнът на жизнената среда, в частност създаването на различни дизайнерски модели е отражение на социалните и личностните характеристики на лицето, което изгражда тази среда или създава нови творчески модели.

Много адекватно е обърнато внимание на нееднородността на жизнената среда, която е разгледана като съвкупност от поне три елемента: „широка жизнена среда или социално обусловена”, „работна среда”, „тясна жизнена среда”. Е. Панайотова разглежда видовете жизнената среда като съвкупност от елементи, които имат системен характер. Тази система е изградена от предмети, възприятия, отношения и взаимодействия. При това нито един от елементите не може да се изучава изолирано, без да се отчита връзката му с останалите елементи на средата.

Крайната цел на анализа на системния характер на жизнената среда е да се докаже неразривната връзка: индивид – обкръжение - дизайн.

Друг проблем разгледан в дисертационния труд на Е. Панайотова е понятието за форма в природата и във визуалните изкуства и дизайна, както и отражението на природните форми в тях.

Разнообразието на природните форми, залегнали във фундаментални дизайнерски решения, както и при много продукти на визуалните изкуства е толкова богато, че това не случайно е предмет на задълбочен анализ, представен в дисертационния труд. Докторантката разглежда този проблем от различен ъгъл. Тя дава философско обяснение на формообразуването. Формата във визуалните изкуства и формата на предметите от заобикалящия свят се изграждат на основата на смислови стандарти и подходи при интерпретация на природни форми. Такива качества като асоциативността, контекстуалния характер и семиотиката на природната форма се

отразяват пряко върху коцепцията за форма, а също и трансформацията ѝ във форма от жизнената среда, заобикаляща индивида. Разгледано е значението на общия принцип на трансформацията на природна форма в произведение на изкуството или дизайна. Понятието бимодалност отразява процеса, при който се използва определена характеристика на дадена природна форма, за създаване на нов продукт. Преминването от процеса бимодалност към процеса полимодалност и съпоставката им, обяснява създаването на сложни дизайнерски решения.

Този философски прочит на дизайн-процеса представен от Е. Панайотова дава обяснение на сложния характер на творческото мислене и създаването на нови продукти на дизайна. В заключение на тази част е разгледан синергетичния подход към трансформацията: природен модел-дизайнерски продукт, с което се допълва познанието за творчеството и абстрактното мислене.

Друг много интересен проблем застъпен в третата част на докторската работа е разглеждането на понятието „красиво”. Анализират се основите на това понятие и неговото въздействие върху формирането на определени предпочитания при изграждането на жизнената среда. Отново е наблегнато на философския аспект на този проблем. Разгледани са екологичния и социалния подходи, както и принципите, на които се изгражда системния (синергетичния) подход към разбирането за красиво. На основата на синергетичното разбиране за красивото се определя и въздействието, което оказва природата върху формирането на жизнената и предметната среда на човека. Проследяват се моделите на влияние, което имат природните фактори върху предпочитаните дизайнерски решения. От цялостното многообразие на проява на природните форми, красотата на природата е най-близка и разбираема за човека. Обективно присъщите на природата качества – форма, цвят, симетрия, подреденост, ритъм, хармония се оценяват от човека като красиви. Тук Панайотова анализира целесъобразността в процеса на възприятието за да представи значението на понятието красиво. В тази част от дисертационния труд се обединяват резултатите на изследването в първите две части, като насочва акцента към въздействието на природните форми и дадености именно към дизайна.

Проследяването на анализите и изводите направени в отделните части на дисертационния труд ясно доказват, че избраната тема е последователно и детайлно разработена от докторантката. Целите на труда формулирани на кратко са:

1. Анализ на разнообразните природни форми в широкия смисъл на това понятие.

2. Въздействие на природните форми върху формите в изкуството и организацията на жизнената среда.

3. Сравнителен анализ на възникването и развитието на природните форми и формите на визуалните изкуства и дизайна.

По първа точка е направен системен анализ на характеристиките на формите в природата, които намират отражение върху жизненото пространство на хората. Наблегнато е на микро и макро формите и организацията на природните системи, както и на различните аспекти на приложение на природните форми в дизайна. Тази част от труда е изчерпателна и направените изследвания отговарят на поставените цели.

По точка втора е представено изследване на модела, по който се осъществява въздействието на природните форми върху предметния и символния аспект на жизнената среда. Представено е общото понятие за форма във визуалните изкуства, като се концентрира в изследване на системността на различните подходи в творческото търсене. Представен е синергичния подход към формата в дизайна. Направената характеристика на възприятието на формата в изкуствата чрез философията е пълна и задълбочена и отговаря на поставената цел да даде обяснение на отражението и въздействието на природните форми в творческия процес и създаването на дизайнерски решения.

При последната от поставените цели е направен анализ на кризисните точки в двете системи и принципите на самоорганизация след възникването на подобни кризисни точки. Изследвана е приликата в системността на природните форми и формите плод на творческата мисъл. Тази прилика позволява търсенето на нови варианти за развитието на отделните видове дизайн, да се концентрират върху образците предоставени от природата. Направените изводи по тази последна тема в труда на Е. Панайотова, доказват задълбочения анализ и сериозността на изследването.

По трите основни цели докторантката е търсила философския аспект на разглежданите проблеми и представя убедителни резултати. Според мен тя е достигнала до изводи, фундаментални за разбирането на сложната взаимовръзка: човек – природа, природни форми – форми, плод на творческо търсене.

Като метод на изследването в дисертационния труд е приложен теоретичният анализ. Чрез него се ползват различни информационни източници, като не просто взаимства методологични подходи използвани в предишни изследвания, а прави

опит за изграждане на собствена познавателна система, на базата, на която да бъдат направени изследвания и да се изведат крайни заключения и изводи в областта на дизайна.

Структурата на труда следва основните принципи на системната теория, като в началото са разгледани общите въпроси, започвайки от екзистенциалните отношения „човек – природа”, за да се стигне до отражението на конкретни природни форми върху един или друг подход в областта на дизайна.

След прочитане на дисертационния труд на доц. Е. Панайотова се оформят няколко основни извода, които са резултат на изследователските търсения и анализи направени от докторантката:

На първо място като основен извод се оформя твърдението, че природата и формите на нейното проявление оказват най-непосредствено влияние върху различни аспекти на творческото търсене, от революционни технически постижения до авангардни дизайнерски решения.

На второ място, определянето на синергичния подход, като най-адекватен към потребностите на дизайна, защото притежава необходимия технико-теоретичен потенциал за установяване на взаимовръзката между природните форми и дизайнерската мисъл.

Като следващ извод се налага утвърждаването на реинвентингът, като практически подход, който се основава на законите на сложните системи /каквато е съвременната жизнена среда на човека/ и дава възможност за постигане на максимално доближаване на изкуствената жизнена среда до естествената, природна среда.

След очертаването на основните изводи, съвсем естествено се достига до приносите на тази дисертация, като те могат да се обобщат в няколко основни направления:

- Съществуващите теории от областта на социологията, културологията, психологията и синергетиката, засягащи творческата мисъл се обобщават и обясняват трансформирането на природните модели и форми в модели и форми създавани от човека.
- Установяване на логическа зависимост между природните форми и естетическите предпочитания на индивида.
- Анализ на формата като категория на социалната психология и културология.
- Разработване на теоретичните основи на трансформацията на природните форми в произведения на визуалните изкуства и дизайна.

- Прилагането на синергетичната теория при разработването на конкретни технологични практики, които могат да бъдат приложени в различни направления на дизайна.
- Разработване на система, която определя, както технико-технологичните особености на дизайнерското решение, така и социално-психологическия аспект на дизайнерското решение.
- Създаване на теоретична основа за осъвременяване на модела на устойчивия дизайн в условията на информационното общество.

Доц. Емилия Панайотова представя едно сериозно и задълбочено изследване, което отговаря на всички изисквания за дисертационен труд. Поставените сериозни цели и задачи са постигнати. Изведени са важни изводи, пряко свързани с темата. Използваната методика е актуална и отговаря на съвременните изисквания за провеждане на изследователска работа. Работата е добре структурирана и с максимална яснота представя разглежданите проблеми.

Заключение:

След като се запознах с дисертационния труд на доц. Емилия Панайотова „Природни форми и дизайн. Системен подход при изграждане на жизнената среда.“ и всички представени материали, с убеденост изказвам мнение, че тази дисертация е сериозен принос към проучването, анализирането на въздействието на природните форми при създаване на нови дизайнерски решения и изграждане на жизнена среда.

Подкрепям кандидатурата на доц. Емилия Панайотова за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по шифър 8.2. Изобразително изкуство (Дизайн).

3.06.2013г.

С уважение:

Доц. Елена Тодорова